

10

НАРОДНА БІБЛІОТЕКА ЧИСЛО 8.

Н. Л. Толстой

ЛЮБОВ.

Чернівці, 1911.

З друкарні тов. „Руска Рада“, під зарядом Івана Захарка.

„Народна Бібліотека“

виходить книжочками в обемі двох аркушів друку (32 сторін) два рази на місяць кожного 1 і 15 дня. Кожда така книжечка становить для себе цілість.

В „Народній Бібліотеці“ будуть містити ся найкрасші оповідання та поезії і найцікавійші наукові розвідки, та хосенні поучаючі писання.

Книжечки „Народної Бібліотеки“ будуть переважно з образками.

Річна передплата виносить лиш 4 кор.; піврічно 2 кор. Передплата річна до Німеччини виносить 5 корон, до Росії 3 рублі, до Америки 1¹/₂ доляра. Поодинокє число „Народної Бібліотеки“ коштує з пересилкою **25 сотиків**.

На оказ висилаєть ся лиш за надісланєм марки листової за 25 сотиків. Коли-ж відтак запре-нумеруєть ся, то се вчисляєть ся до передплати

На кредит не висилаєть ся.

„Народна Бібліотека“ повинна знаходити ся в кождїй читальнї і в кождїй руськїй хатї.

Чим більше буде передплатників, тим красшою і цікавійшою буде „Народна Бібліотека“.

Передплату просимо слати на адресу: **„Народна Бібліотека“, Чернівці, ул. Панська ч. 33.** (Буковина).

Рік I.

1. цвітня 1911.

Число 8.

Народна Бібліотека.

Одвічальний редактор: Андрій Веретельник.

Л. Н. Толстой.

ЛЮБОВ

переклав

ЮРКО ЛОПУХ.

ЧЕРНІВЦІ, 1911.

Видає Видавничий Відділ Союзу руских хліборобських спілок
на Буковині „Селяньска Каса“.

891.73

T 58

Одн Цв

Від Редакції.

Подаємо нашим Читачам розвідку великого світового мислителя — про *любов*.

Се найкрасша чеснота людини. Але тепер вона знівечена у людей, приголомшена злиднями життя.

А коли-б *любов* зацвила між людьми, як би сей величний ідеал, ся найбільша чеснота була плекана між людьми — яке гарне жите було-б на світі!

Але люди не розуміють величі *любови*. Великий філософ Лев Толстой в отсій розвідці розбирає думки про *любов*. Він дає розуміти людям сей великий ідеал і навчає, якою повинна бути *любов*.

Подаючи сю розвідку нашим читачам, просимо, аби не знеохотили ся занадто тяжким стилем і „сухим“ змістом сеї розвідки. Вправді ш. перекладчик старав ся, аби переклад вийшов як найприступнійше, але цілком, не можливо було осягнути сього,

коли мав се бути вірний переклад, а не свобідна перерібка.

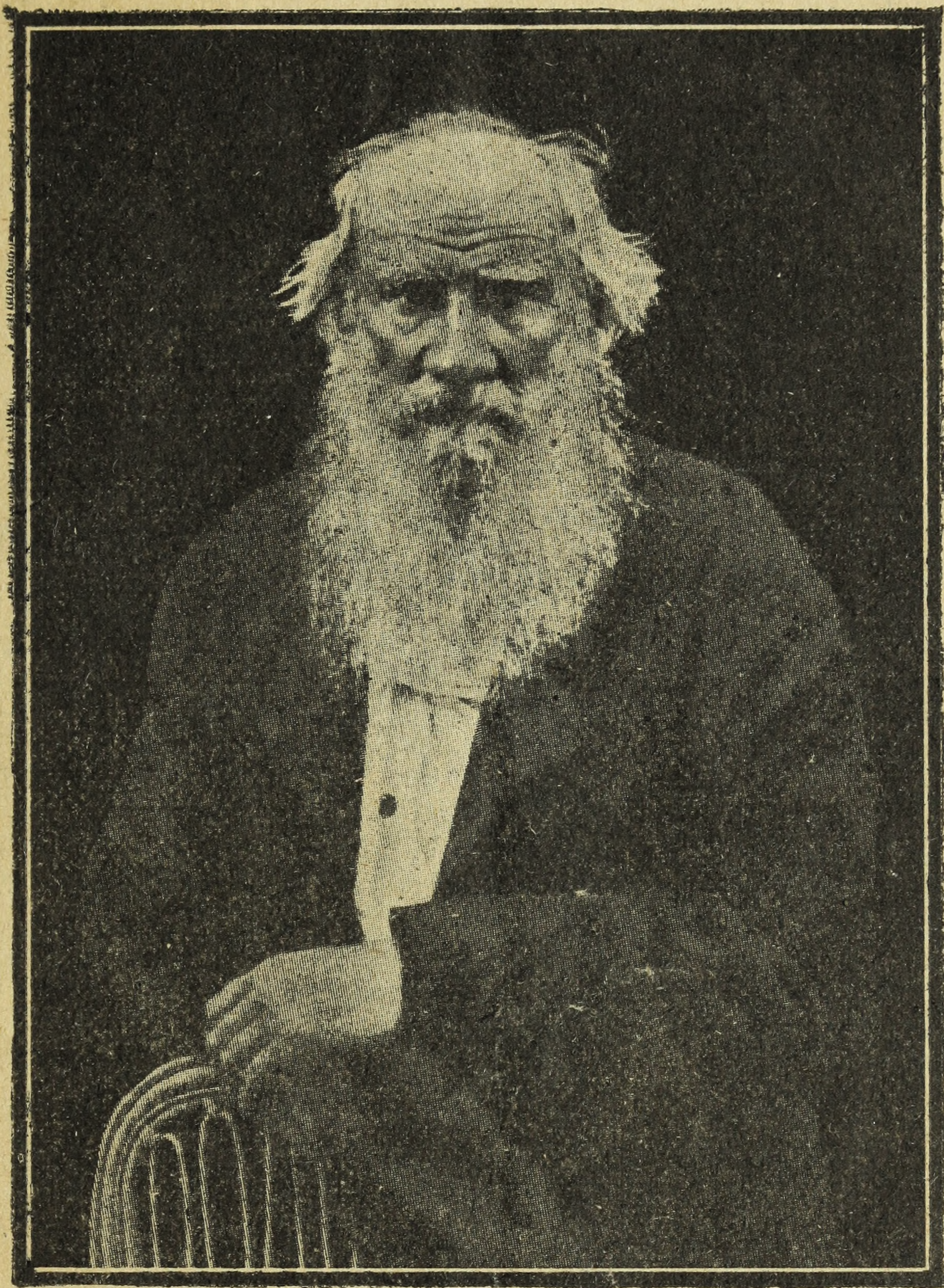
Отже для менше очитаних, ся розвідка може покажеть ся зразу за тяжка, знайдеть ся у ній дещо незрозуміле, то за се най вони не лихословлять на Редакцию. Охочий читач, прочитає тоді другий і третій раз і вкінци, коли читати ме з увагою і роздумувати ме над прочитаним — зрозуміє в чім суть справи.

І тоді отся книжечка дасть читачеві користь, бо ми все маємо те на увазі, аби читачі в кожній нашій книжечці знайшли для себе хосен.

І ми дуже раді би були, як би круг наших читачів зрозумів ті високі думки, висказані в сій книжечці про велич любови ближнього і перейняв ся ними.

А. В.

Лев граф Толстой.

ЛЮБОВ.

I.

Розумній істоті не можна жити для особистої ціли. Не можна тому, що заборонені усі шляхи для неї, що видимо недосяжні всі ціли, до котрих пориває фізичне єство чоловіка. Розумна свідомість указує иньші ціли, і ці ціли не тільки досяжні, а ще й надають повне задоволене розумній свідомості людини.

Проте спершу, під впливом фальшивої науки світа, чоловікови здається, що ті ціли протилежні його особі.

Як не старається чоловік, вихований в наших обставинах, з розвиненими, прибільшеними пожадливістями особи, збагнути себе у своїм розумнім я, — все таки не почуває він у тім я стремління до життя, котре відчуває він у своїй фізичній (тілесній) істоті. Розумне я, неначе оглядає життя, а само не живе і не має поваби до життя.

Розумне *я* не почуває стремління до життя, а фізичне *я* повинно страждати, і тому-то лишається ся одно, — ослобонитись від життя.

Так недобросовістно рішенняють питане заперечні сучасні філософи (Шопенгавер, Гартман), що відкидають життя, а все таки лишаються ся в житю, замість того, щоб скористати ся можливістю вийти з нього. Так само добросовістно рішенняють се питане самогубці, виступаючи з життя, котре не дає для них нічого, окрім зла. Самогубство уявляється їм єдиним виходом з безглуздя людського життя в наші часи.

Міркуванне песимістичної філософії звичайних самогубців таке: є фізичне *я*, у котрім є поваба до життя; це *я* зі своїми пориваннями не може бути задоволене; є друге *я*, розумне, у котрім нема ніякої поваби до життя, котре тільки критично оглядає всю фальшиву житерадість і жагучість фізичного *я* й відкидає життя цілком.

Віддавшись першому *я*, — бачу, що живу нерозумно і йду до безголовя, усе глибше й глибше потопуючи в ньому. Віддавши ся-ж *я* другому, розумному *я*, — не лишається ся в мене поривів до життя. Я бачу, що жити тільки для того, для чого мені хочеть ся жити, для щастя особи — безглуздо і неможливо. А для розумної

сьвідомости і можна-б жити, та не варто й не хочеть ся.

Можна дивитись на всю цю іграшку життя, доки не скучно. А надокучить, — можна втікти, убити себе. Так я й роблю.

Ось те суперечливе уявляє життя, до котрого дожило людство ще до Соломона, до Будди, і до котрого намагаються ся вернути його лже-учителі нашої доби.

Потреби особи доведені до крайних границь безглуздя. Розум, що прокинув ся, відкидає те. Та потреби особи так розросли ся, так завалили сьвідомість людини, що їй здається, ніби розум відкидає усе жите. Їй здається, що коли відкинути зі свого розуміння життя все те, що відкидає її розум, то нічого не лишиться ся. Лишок, — той лишок, у котрім і є жите, їй здається нічим.

Та сьвіт у темряві сьвітить, і темрява не може подолати його.

Наука про истину знає сю ділему й вирішає її, — або нерозумне істнованє, або відреченє від нього.

Наука, котра завсїгди й називалась наукою про благо, — наука истини вказала людям, що замість того фальшивого блага, котрого вони шукають для фізичної особи, вони не те, що можуть запрягти колись,

десь, а завсігди мають зараз, тут, невідіймане від них справжне благо, завсігди доступне їм.

Це благо не є щось, виведенé тільки з міркувань, не є щось таке, що треба вишукати десь, а те саме знане чоловікови благо, до котрого безпосередно стремить кожда незіпсована душа людська.

Всі люди з самого малочку знають, що, крім блага фізичної істоти, є ще одно, краще добро в житю, котре не тільки незалежне від задоволення пожадлиности фізичної істоти, а навпаки буває тим глибше, чим більше відреченé від утіх животні особи.

Се почутé, що розв'язує всі противенства житя людського й дає найбільше щастé чоловікови, знають всі люди. Почутé се є л ю б о в.

Животне єство чоловіка вимагає блага, розумна сьвідомість указує чоловікови пагубність усіх істот, що борють ся між собою, вказує йому, що блага для його животної істоти не може бути, показує йому, що єдине благо, можливе для нього, було-б таке, при котрім не було-б ні боротьби із другими істотами, ні скінчення блага, ні пересиченя ним, не було-б предбачіня і жаху смерти.

І ось, неначе ключ, прибраний тільки до

сього замка, знаходить чоловік у своїй душі почуте, що приносить йому те саме благо, на котре, як на єдине можливе, указує йому розум. І се почуте не тільки розв'язує попередню суперечність в життю, та й ще-б неначе в цій суперечности знаходить можливість виявити себе.

Животні особи хочуть покористатись особою чоловіка для своїх цілей. А почуте любови пориває його до того, аби віддати своє істноване на користь другим істотам.

Животна особа страждає. І оці-то страждання та полекшіня їх і дають головний зміст діяльності любови.

Животна особа пориваючись до блага, стремить кожним подихом до найбільшого зла, — до смерти, передбачіне котрої ламало всяке благо особи. А почуте любови не тільки нищить цей жах, та ще й пориває чоловіка до останньої жертви свого тілесного істнованя на благо другим.

II.

Кожний чоловік знає, що в почутю любови є щось особливше, здатне розв'язати всі противенства життя й давати чоловікові те повне благо, в стремліню до котрого є його жите.

— Проте-ж це почуте, що з'являєть ся тільки зрідка, треває недовго, і наслідком

його бувають ще гірші страждання, — кажуть люди, котрі не розуміють життя.

Цим людям, любов уявляєть ся не тим єдиним законним проявом життя, яким вона є для розумної свідомости, а тільки одним з тисячів ріжних випадків, що трапляють ся в житю. Уявляєть ся одним із тих тисячів ріжноманітних настроїв, у котрих буває чоловік під час свого істновання: буває, що чоловік вихвалюєть ся, буває, що захоплюєть ся наукою чи штукою, буває, що захоплюєть ся службою, честолюбством, придбанєм, буває, що він любить кого небудь. Настрій любови уявляєть ся людям, котрі не розуміють життя, — не суттю життя людського, а випадковим настроєм, таким-же незалежним від його волі, як і всі иньші, котрим підпадає чоловік у своїм житю.

Часто навіть можна прочитати й почувти думку про те, що любов є якийсь неправильний, болісний настрій, котрий нарушає нормальний хід життя. Щось подібне до того, що повинно здавати ся сові, як сходить сонце.

Почуваєть ся, правда, й цими людьми те, що в стані любови є щось осібне, більше важне ніж в усіх иньших настроях. Та не розуміючи життя, ці люди, не можуть і любови розуміти, а стан любови уявляєть

ся їм таким-же нещасливим і таким же облудним, як і всі иньші стани.

„Любити?... Та кого-ж? На якийсь час не варто й заходу. А вічно любити не можливо“.

Ці слова дійсно показують невиразну свідомість людей, що в любови — спасенє від злиднів житя і єдине щось подібне до справжнього блага, та разом з тим признання в тім, що для людей, котрі не розуміють житя, любов не може бути якорем ратунку. Любити нікого, і всяка любов проходить. І тому-то любов могла-б бути благом тільки тоді, коли було-б кого любити і був би той, кого можна любити вічно. А через те, що цього нема, то й немає ратунку в любови, і любов є така-ж облуда й такеж стражданє, як і все иньше.

Отак, і не инакше, як так, можуть розуміти любов люди, що вчать і сами навчають ся тому, що жите є не що иньше, як животне істнованє.

Для таких людей любов навіть не відповідає тому розуміню, котре ми всі мимоволі з'єднюємо зі словом любов. Вона не є діяльність добра, що дає благо люблячому й любимому. Любов дуже часто в уяві людей, котрі узнають жите в животній особі, є те саме почутє, через котре

для щастя власної дитини одна мати грабує у другої голодної дитини молоко її матери й страждає з тривоги за успіх викорму; те почуте, по котрому батько, мучивши себе, видирає останній кусок хліба у голодуючих людей, аби забезпечити своїх дітей; це те почуте, через котре чоловік, що кохає жінчину, страждає від цієї любови та, знажуючи її, примушує й її страждати, або з прирівнання тратить і себе й її; те почуте, через котре люди одного товариства збиткують ся над другими, аби відстояти своїх; це те почуте, через корте чоловік мучить сам себе над улюбленим ділом і цим же ділом спричиняє горе і стражданє для людей, що оточують його.

Та мало й сього: діяльність любови для людей, котрі визнають жите в щастю живоотної особи, становить такі труднощі, що виявленя її стають не тільки болісними, а часто й неможливими. Треба не розважати про любов, — кажуть, звичайно, люди, що не розуміють житя, — а віддаватись тому безпосередньому почуттю переваги, унади котру почуваш до людей, і се-то й є справжня любов.

Вони мають рацію, що не можна розважати про любов, що всяке розважанє про любов, нищить любов. Та річ у тім,

що не розважати про любов можуть тільки ті люди, котрі вже спожили свій розум на розуміне життя і зреклись від блага особистого життя; а ті люди, що не зрозуміли життя й існують для блага живої особи, не можуть не розважати. Їм конче треба розважати, аби віддавати ся тому почуттю, котре називають вони любов'ю. Всяке виявлене цього почуття неможливе для них без розважання, без розв'язання нерозрішених питань.

Справді, люди надають першєнство своїй дитині, своїм друзям, своїй жінці, своїм дітям, своїй вітчизні, перед всякими иньшими дітьми, жінками, друзями, вітчизнами й називають це почутє любов'ю.

Любити взагалі—значить: діяти добре. Так ми всі розуміємо й не можемо инакше розуміти любови. І ось, я люблю свою дитину, свою жінку, свою вітчизну, тобто бажаю добра своїй дитині, жінці, вітчизні. Ніколи не буває й не може бути, щоб я любив тільки свою дитину, або жінку, чи тільки свою вітчизну. Кождий чоловік любить разом і дитя, й жінку, і дітей, і вітчизну, і людей взагалі. Між тим, умови добра, котрого він через свою любов бажає ріжним любимим істотам, так зв'язані між собою, що всяка любовна ді-

яльність чоловіка для одної з улюблених істот не тільки заважає його діяльності для других, а ще буває й на шкоду другим. І ось виникають питання: во ім'я якої любови і як поступати? Для якої любови жертвувати другому любов'ю, кого любити більше й кому чинити більше добра — жінці чи дітям, жінці й дітям чи друзям? Як служити любій вітчині, не порушаючи любови до жінки, дітей і друзів? Як, нарешті, рішати питання про те, оскільки можна мені жертвувати і власною особою, потрібною для послуги другим! Наскільки мені можна турбуватись про себе для того, аби я міг служити їм, люблячи других? Всі ці питання здають ся дуже простими для людей, котрі не брали ся здати собі справи про те почуте, що вони називають любов'ю. Та ці питання не тільки не прості, вони зовсім нерозрішимі.

І не даром законник звернув ся до Христа з цим самим питанням: хто ближній? Відповідати на ці питання здаєть ся дуже легко тільки людям, котрі забувають дійсні умови життя людського.

Тільки як би люди були богами, тільки тоді вони могли-б любити лише вибраних людей; тоді-б тільки й надаване переваги одним перед другими могло-б бути справ-

жньою любов'ю. Та люди не боги, а перебувають в тих умовах істновання, при котрих усі живі істоти завсїгди живуть одні на кошт других, пожираючи одні других і в прямім і в переноснім розуміню; і чоловік, як розумна істота, мусить знати й бачити се. Він повинен знати, що всяке фізичне благо дістаєть ся одною істотою тільки ціною шкоди другому.

У тім змаганю й боротьбі животних інтересів, котрі складають жите світа, чоловікови не можна любити вибраних, як це уявляють люди, що не розуміють життя. Чоловік, як він любить хоч і вибраних, ніколи не любить тільки одного. Кождий чоловік любить і матір, і жінку, й дитину, і друзів, і вітчину, і навіть всіх людей. І любов не є тільки слово (як всі згоджують ся в цім), а є діяльність для блага других. А діяльність ся не відбуваєть ся в якимсь визначенім порядку, сказати б спершу повстають у чоловіка вимагання найсильнішої його любови, потім менше сильної і так далі. Вимагання любови повстають безперестанно всі разом, без жадного порядку. Ось прийшов голодний дідусь, котрого я трошки люблю, і просить їди, яку я бережу на вечерю улюбленим дітям; як мені зважити вимоги теперішньої, менш

сильної любови з майбутніми вимогами більше сильної любови?

Ці самі питання й були поставлені Христови законником: „Хто ближній?“ — Справді, як рішити, кому треба служити і в якій мірі: людям чи вітчині? Вітчині, чи своїм приятелям? Своїм приятелям, чи своїй жінці? Своїй жінці, чи своєму батькови? Своєму батькови, чи своїм дітям? Своїм дітям, чи самому собі (аби мати спроможність служити другим, коли треба буде)?

Адже все це — вимоги любови, і всі вони переплетені межи собою так, що задоволене потреб, одних позбавляє чоловіка можливості задовольнити других. Коли-ж я допущу, що заляклу дитину можна не одягати, бо моїм дітям колинебудь потрібна буде та одежа, котру в мене просять, то я можу не відкликати ся й до других вимогів любови во імя моїх будучих дітей.

Так же само що до любови вітчини, до вибраних занять і до всіх людей. Як чоловік може відмовляти вимогам самої малої любови зараз для вимогів найбільшої любови майбутньої, то хіба не ясно, що такий чоловік, хочби він і хотів цього всіма силами, ніколи не в силі буде розважити, на скільки він може відмовляти

вимогам теперішнього, ради будучого. І через те, не будучи в силі рішити цього питання, завсїгди вибере той прояв любови, котрий буде приємним для нього, тобто буде чинити не во імя любови, а ради своєї особи. Як чоловік рішає, що йому краще вдержатись від вимогів теперішньої, найменшої любови, во імя другого, будучого прояву великої любови, то він дурить або себе, або других, і нікого не любить, крім себе одного.

Любови в будучім не буває; **любов є тільки діяльність в теперішности.** А чоловік, що не виявляє любови тепер, не має любови.

Творить ся те-ж, що й при уяві про жите людей, котрі не мають жита. Як би люди були твари й не мали розуму, то вони й істнували-б як твари, не розважали-б про жите; і животне істнованє їх було-б законне і щасливе. Те-ж і з любов'ю. Як би люди були твари без розуму, то вони любили-б тих, кого люблять: своїх вовченят, своє стадо, і не знали-б, що вони люблять своїх вовченят і своє стадо і не знали-б того, що другі вовки любляють своїх вовченят і другі стада, своїх товаришів по стаду, і любов їх була-б та любов

і те жите, котре можливе на тім степені свідомости, на котрій вони є.

Та люди — розумні істоти, і не можуть не бачити, що другі істоти мають таку-ж саму любов до своїх, і що через ці почутя любови повинні прийти до сутички і утворити щось не добре, а зовсім противне розуміню любови.

Як же люди уживають свій розум на те, аби оправдовувати і усилювати те животне недобре почутє, котре називають вони любовю, надаючи сьому почутю виродливі розміри, то се почутє стає не тільки не добрим, а робить із чоловіка (давно відома истина) найзлійшу і страшнійшу тварину. Творить ся те, що сказано в євангелію: „Як що світ, котрий в тобі — тьма, то яка-ж тьма?“ Як би в людині не було нічого, крім любови до себе та своїх дітий, то не було-б і девятьдесять девяти сотих того зла, котре є тепер між людьми.

Те, що люди, котрі не розуміють житя, називають любов'ю, це тільки деяке першенство одних умов блага власної особи перед другими. Коли чоловік, котрий не розуміє житя, каже, що він любить свою жінку, або дитину, чи приятеля, то він любить тільки те, що присутність в його житю

його жінки, дитини, приятеля — прибиль-
шує благо його особистого життя.

Сі першенства стосують ся до любови
так само, як істноване стосуєть ся до життя.
І як людьми, що не розуміють життя, житєм
називаєть ся істноваге, так цими-ж людьми
любов'ю називаєть ся першенство одних
умов особистого істнованя перед другими.

Ці почутя — перевага до відомих істот,
як наприклад, до своїх дітей, або навіть
до звісних занять, приміром, до науки, до
штуки — ми називаємо також любов'ю;
проте такі почутя переваги, безконечно
ріжноманітні дають всю складність наоч-
ного, явного животного життя людей і не
можуть бути названі любов'ю, тому, що вони
не мають головної прикмети лобови —
діяльності, що має і цілю, і наслідками —
благо.

Бажане виявленя цих переваг тільки
показує енергію фізичної особи. Бажане
переваги одних людей перед другими, що
називаєть ся невірно любовю, є тільки
дичка, на котрій може бути прищіплена
справжня любов і дати овоч її. Та як
дичка не є яблоня і не дає овочів, або дає
овочі гіркі замість солодких, так і при-
страсть не є любов і не робить добра лю-
дям, або витворює ще більше зло.

III.

Любов дійсна, стає можливою тільки при відреченю від блага фізичної особи.

Можливість дійсної любови починається тільки тоді, коли чоловік зрозумів, що нема для нього блага з його живої особи. Тільки тоді всі сили його життя переходять в один прищиплений живець дійсної любови, котрий розростається вже всіма соками з цівки дички фізичної особи.

Не через любов до батька, до сина, до жінки, до приятелів, до добрих та любих людей, як це звичайно думають, люди зрікаються особи, а тільки через свідомість марності існування особи, свідомість неможливості її блага, і тому через відречене від життя особи дізнає чоловік дійсну любов і може дійсно любити батька, сина, жінку дітей і друзів. Любов, є перевага других істот проти себе, проти власної фізичної особи.

Забуване найблизчих інтересів особи для досягненя віддалених цілей тої-ж особи, як се буває при так званій любови, що не виросла на самовідреченю, є тільки перевага одних істот проти других, для свого особистого щастя. Дійсна любов, перше ніж стати діяльним почутем, повинна бути

певним станом. Початок любови, корінь її, не є порив почуття, що затемнює розум, як це звичайно уявляють, але є найрозумніший, найясніший і через те спокійний і радісний стан, властивий дітям та розумним людям.

Стан сей є стан приязни до всіх людей, властивий дітям, та котрий в дорослого чоловіка повстає тільки при відреченню і всилюється тільки в міру відцурання від щастя своєї особи. Як доводить ся часто чути слова: „Адже-ж мені однаково, мені нічого не треба“, — і разом з цими словами бачити недобре відношене до людей. Отже, нехай спробує кождий чоловік хоч раз, підчас незичливости до людей, щиро від душі сказати собі: „Мені однаково, мені нічого не треба“, — і тільки хоч на хвильку нічого не бажати для себе, і кождий чоловік цим звичайним внутрішнім досвідом спостереже, як тоді-ж, по мірі щирости його відречення, зникає всяка незичливість, і яким потоком рине з його серця замкнена доти добрість до всіх людей.

Справді, любов є перевага других істот проти себе — адже ми всі так розуміємо і не можемо инакше розуміти любови. Великість любови є великість дільника, котрого чисельник, — мої пристрасти, поваби до

других, — не в моїй власті; а знаменник, моя любов до себе, може бути побільшений і зменьшений мною без кінця, по мірі того значіння, котре я надам своїй животній особі. Міркування-ж нашого світа про любов, про степені її — се міркування про величинь дільників по самих чисельниках, без розважання про їх знаменники.

Дійсна любов завсігди має в своїй основі відреченє від блага особи і повстаюча від того ласка до всіх людей. Тільки на сій загальній ласці може вирости дійсна любов до певних людей, своїх або чужих. І тільки така любов дає дійсне благо життя і розв'язує гадане противенство між живоною й розумною свідомістю.

Любов, що не має в своїй основі відреченя від особи, а через це й приязни до всіх людей, є тільки жите животне, і підлягає тим самим, та ще й більшим злидням, і ще більшій нетямі, як жите без тої гаданої любови. Почутє поваби, що називається любов'ю, не тільки не усуває боротьби за істнованє, не увільняє особи від погоні за насолодами і не спасає від смерти, а тільки ще більше затемнює жите, заострює боротьбу, усилює жадобу до утіх для себе і для другого та прибільшує жах перед смертю за себе й за другого.

Чоловік, котрий жите своє розуміє в істнованю живої істоти, не може любити через те, що любов повинна уявлятися йому діяльністю, просто протилежною його житю. Жите такого чоловіка тільки в щастю живого істнованя, а любов перше всього вимагає в жертву сього блага. Коли-б навіть чоловік, що не розуміє життя, й захотів щиро віддати ся діяльності любови, то він не буде в спроможности сього виконати доти, доки він не зрозуміє життя і не перемінить всіх своїх відносин до нього. Чоловік, котрий розуміє своє жите в щастю живої істоти, цілий свій вік побільшає средства власного живого блага, нагромаджуючи багатства і ошаджуючи їх, примушує других служити його живому благу і розпреділяє ці блага межі тими особами, котрі були більше потрібними для блага його особи. Як же-ж йому віддати своє жите, коли це його жите підтримується не ним самим, а другими людьми? І ще труднійше вибрати йому, кому краще воліти дати перевагу із людей, аби передати призбирані ним добра і кому служити.

Аби мати спроможність віддавати своє жите, йому перше всього треба віддати той лишок, котрий він бере у других для щастя

власного життя, і потім ще зробити неможливе: рішити кому служити власним життям?

Перше ніж він зможе любити, себто, жертвувати собою, чинити добро, йому треба перестати — ненавидіти, тобто, перестати чинити зло, й перестати давати перевагу одним людям перед другими для вигоди власної особи.

Тільки для чоловіка, що не узнає щастя в особистім життю, й тому не турбується про це облудне щастє, а через це й вратував у собі властиву людині приязнь до всіх людей, можлива діяльність любови, що завсїгди удовольняє його й иньших. Щастє життя такого чоловіка в любови, як благо рости в світі. І тому, як нічим не заслонена рости не може питатись, і не питається, в який бік їй рости, і чи гарний світ, чи не зачекати їй иньшого, кращого, а користає з того однісінького світу, який є в природі, й пнеться до нього, — так і чоловік, що зрік ся від щастя своєї особи, не розважає про те, що і яким улюбленим істотам віддати йому з ограбованого в других людей, та чи нема ще якої, ще кращої любови, ніж та, котра виявляє домагаю, а віддає себе, власне існуванє тій любови, котра доступна йому і є перед

ним. Тільки така любов дає повне задоволене розумній природі чоловіка.

IV.

І нема иньшої любови, як та, щоб положити душу свою за друзів своїх. Любов — тільки тоді любов, коли вона є жертва собою. Тільки, коли чоловік віддає другому не тільки свій час, свої сили, а коли він губить власне тіло для улюбленої істоти, віддає їй своє жите — тільки це ми узнаємо всі любов'ю й тільки в такій любови ми всі знаходимо щасте, нагороду любови. І тільки тим, що є така любов поміж людьми, тільки тим і тримається світ. Мати, що годує дитинку, просто віддає себе, своє тіло на харч дітям, котрі без цього не були-б живі. І це любов. Так само віддає себе, власне тіло на харч другому кожний робітник для блага других, що зношує власне тіло на праці та приближує себе до смерти. Така любов можлива тільки для того чоловіка, у котрого межи можливістю жертви собою й тими істотами, котрих він любить, нема ніякої перепони для жертви. Мати, що віддала мамці свою дитину, не може її любити; чоловік, що згромаджує та щадить свої гроші, не може иньших любити.

Любов дійсна є само жите; тільки не жите нерозумне, болісне й погибельне, а жите блаженне й безконечне.

І ми всі знаємо це. Любов не висновок розуму, не є наслідки певної діяльності, а це сама відрадна діяльність життя, котре з усіх боків окружає нас і котру ми всі знаємо в собі з найперших згадок дитинства доти, доки облудні науки світа не забруднили її в нашій душі й не позбавили нас можливости відчувати її.

Любов — це не є поваба до того, що збільшує дочасне щастє особи чоловіка, як любов до вибраних осіб або річий, а те стремліне до блага для того, що по за чоловіком, котре лишаєть ся в людині після відреченя від блага живоотної особи.

Хто з живих людей не знає того щасливого почутя, хоч раз відчуваного і частійше всього тільки в найраньшій дитинстві, коли душа не була ще засмічена всією тою брехнею, котра заглушує в нас жите, того щасливого почутя жалю, при котрім хочеть ся любити всіх: І близьких і батька, і матір, і братів, і злих людей і ворогів і собаку й коня і билинку; хочеть ся одного — аби всім було добре, щоб усі були щасливі. А ще більше хочеть ся того, аби самому зробити так, щоб усім було хороше,

самому віддати себе, все своє жите на те, аби завсїгди всїм було добре й радісно. Оце-ж і є, і це одна є та любов, в котрій жите чоловіка.

Любов ця, в котрій тільки й жите, визначаєть ся в душі чоловіка як ледве помітний, ніжний паросток серед подібних до неї шорстких паростків буряну ріжно-манїтних пожадлиवостий чоловіка, котрі ми називаємо любов'ю. Спершу людям і самому чоловікови здаєть ся, що сей паросток, — той, із котрого повинно виростати те дерево, в котрім будуть захищати ся птиці — всі иньші паростки, — все одно й те саме. Людям навіть милїйші зразу паростки буряну, котрі хутнійше ростуть, а одніський паросток жита глухне й завмирає; а ще гірше те, що ще частїйше буває: люди чули, що поміж цими паростками є один справжній, житєвий, що називаєть ся любов'ю, і вони замість його, топчучи його, починають викохувати иньший паросток буряну, називаючи його любов'ю. Та що іще гірше: люди жорсткими руками хватають самий паросток і кричать: „Ось він, ми найшли його, ми тепер знаємо його, викохаєм його. Любов, любов! — вижче почутє, ось воно!“

І люди починають пересажувати його, виправляти його, і заяложують, затирають його так, що паросток гине не розцвивши ся, і ті-ж, або другі люди говорять: „Все це бредні, дурниці: сентиментальність“.

Паросток любови, при своїй появі ніжний, так, що не переносить доторканя, могутий тільки при своїм розрості. Все, що будуть чинити над ним люди, тільки гірше для нього. Йому треба одного, — того, аби ніщо не заслоняло від нього сонця розуму, котре тільки одно викохує його.

Новина!

Вже вийшла дуже красна і поучаюча книжка
з образками в об'ємі 7 аркушів друку п. з.

„РУСИНИ А МОСКАЛІ“

збірка статей і оповідань

Ціна з пересилкою **50** сотиків.

Сю хосенну книжку висилає товариство

„Руска Рада“ в Чернівцях

улиця Паньська число 33.

Дозір! Безплатно висилає ся для тих, що за-
мовлять „Русини а Москалі“ цікаву
книжочку з образками п. з.:

„Як чорт собі помічника придбав?“

Отже спішіть ся! Бо хто зараз замовить книжку

„Русини а Москалі“

той дістане безплатний додаток

„Як чорт собі помічника придбав?“

„НАРОДНИЙ ГОЛОС“

найліпша і найкористнійша часопись для наших хліборобів, як також для усіх Русинів. Є се більша часопись, окрашена гарними образками і містить різні користні статі про політику, про справи хліборобські, статі з нашої історії, з життя чужих культурних народів, різні користні і цікаві статі про всякі справи: наукові, поучаючі, оповідання, поезії, новини з Буковини, Галичини, України та з цілого широкого сьвіта і т. и. А все писане в „Народному Голосі“ дуже зрозуміло, легко, приступно для кожного. — „Нар. Голос“ виходить раз на тиждень: в четвер з повістевим додатком. Така знаменита часопись, як отсе „Нар. Голос“, повинна знаходити ся в кожній руській хаті. Добра часопись, се найліпший приятель, дорадник і учитель чоловіка. А саме „Народн. Голос“ є такою газетою. Таншої і ліпшої часописи нема ніде! Сі люди, що видають „Народн. Голос“ не числять на зиски, але ходять о се, аби добру газету за-для малої передплати як найчисленнійше розповсюднити між нашим руским народом, аби Він чатаючи, приходив чим раз до ліпшої сьвідомости, до красшого гаразду.

Передплата на „Народний Голос“ на цілий рік враз з повістевим додатком виносить **лиш 4 корони.**

Тож присилайте передплату на сю часопись, адресуючи так:

„Народний Голос“, Чернівці,
улиця Панська, число 33, (Буковина).

Позір! Кожному, хто подасть свою адресу, буде висилати ся „Народний Голос“

на оказ безплатно через один місяць.

За тані гроші — ціла бібліотека гарних і дуже займаючих книжок!

Купуйте, бо запас невеликий — для домашних і читальняних бібліотек

25 ріжнородних, нових книжок

ЛИШ ЗА 5 КОР.

Як схочете купити сі книжки по книгарській ціні, то заплатите **10 корон.**

Між тими 25 книжками є ріжні поучаючі: про політику, про державні справи, з хліборобства, спільництва, історичні, великі повісти і оповіданя з образками, драматичні на аматорські представлення і т. д.

Книжки сі висилають ся за попередним надісланем належитости 5 корон.

Для більше осьвічених селян і інтелігенції поручаємо другу серію книжок. Є се переважно книжки красної літератури. Усіх, ріжних книжок є **10**. Книгарська ціна виносить більше як 10 кор., а можна купити їх **лише за 6 корон.** Між сими є повісти і оповіданя славних сьвітових і наших письменників, як: *М. Горкого, Л. Андреева, А. Чехова, Б. Лепкого, Т. Галіпа* і др.

Поручаємо також серію ріжних, дуже гарних книжочок **для молодежи.** Усіх книжочок є **10**, між ними одна знаменита історична повість з життя нашої козаччини — в чудовій оправі. Сих 10 книжок коштує лиш **2 корони.**

Хто закупить усі серії книжок разом, то заплатить замість 13 Кор., лиш Кор. **12.**

Усі повисші книжки вишлють ся лиш за попередним надісланем гроший.

З замовленнями просимо поспішати, бо запас серій книжок не великий, а шкода пропустити так добру нагоду, закупити за тані гроші більше число ріжних, дуже цікавих книжок. Гроші на повисші серії треба посилати на адресу:

Адміністрація „Народного Голосу“, Чернівці, Панська 33.

Асекуруйте своє майно від огню в „ДНІСТРІ“ !

Кождий Русин повинен асекурувати ся від огню, щоби на случай пожежі не понести страти, бо достаток одиниці то добробит цілого народу.

Кождий Русин повинен асекурувати ся тільки в рускім товаристві взаїмних обезпечень

„ДНІСТЕР“

Нема жадного иншого руского товариства асекураційного тільки один „ДНІСТЕР“.

„ДНІСТЕР“ рахує найтаньші оплати за обезпеченя селянських будинків.

„ДНІСТЕР“ звертає кождорічний чистий зиск своїм членам; на рік 1911 виносить зворот 10 пров.

„ДНІСТЕР“ оцінює та виплачує шкоди по огни скоро і ретельно, а до комісії запрошує все двох господарів на оцінителів.

„ДНІСТЕР“ дає підмоги руским школам і бурсам, де виховують ся селянські діти.

Люди асекуровані в „Дністрі“ можуть дістати позичку у всіх великих банках і в товаристві взаїмного кредиту „Дністра“. — Власні фонди „Дністра“ виносять з кінцем 1910 року 3,052.250 корон.

„ДНІСТЕР“ приймає обезпеченя на житє у всіх догідних комбінациях (на дожитє, по смертні капітали, посаги, ренти). — В „ДНІСТРІ“ можна обезпечатити від крадежи з вломом движимости всякого рода, а товариства кредитові готівку, цінні папери і векслі за дешевою оплатою премії. (Р. 32).

Адреса „ДНІСТРА“ :

Тов. взаїмних обезпечень „ДНІСТЕР“

у Львові,

у власнім домі улица Руска число 20.